[कात्य° ४. २. ३३.] प्राग्घुतशेषेणेति यवाग्वेत्यर्थः ॥१८॥ सोमस्य देवानामतिप्रियत्वात्कीर्तितेनैव [°नैतद्द्र° A.] द्रव्यं तेभ्यः स्वादु करोति ॥१९॥ नेत्क्षीरमुपरिभागे अवमृशेयुः ॥२० ॥२१॥ १ ॥७॥

अवदानस्वरूपं विवक्षुराख्यायिकामाह । ऋणवे जननमेव निमित्तम् ॥१॥ संग्रहेणोक्तं विवृणोति ॥२॥ अनुब्रुवीत अनुवचनं कुर्यात् अधीयेत । ऋषीणां संबन्धी वेदाख्यो निधिः ॥३॥ वासयेत गृहान्नादिप्रदानेनेदानीमवकाशं प्रयच्छेत् ॥५॥ अवदयते दयतिर्दानार्थः । अवप्रत्यर्पणं देवानां स्वभूतमृणं विभज्य दत्तवान्भवति । यत्किं च चरुपुरोडाशादिकमग्नौ जुह्वति तदवत्तं हविरवदानमिति प्रसिद्धं भवति ॥६॥ अनुवाक्यात्मकमिदं खलु प्रथमम् । एवं क्रमेण पुरोऽनुवाक्याद्याश्चतस्रो देवताः क्रमेण चत्वार्यवदानान्यनुप्राप्ताः हिशब्दश्चार्थे । कस्मै प्रयोजनाय पञ्चममवद्येत्तदभिमानिन्याः पञ्चम्या देवताया अभावात् ॥७॥ अथ पुनश्चतुरवत्तमेव स्थापयति एतदिति । एतदेव कुरुपञ्चालदेशे प्रसिद्धम् अतस्तत्र प्रज्ञातत्वादनुष्ठानसंप्रदायानुरोधेन चतुरवत्तमेव कर्तव्यम् ॥८॥ अवदानस्येयत्तां विधत्ते । इवशब्दोऽनर्थको वाक्यालंकारे । यावन्मात्रमेव अङ्गुष्ठपर्वमात्रमेव । आधिक्यदोषमाह ॥९॥ इदानीं चतुरवदानप्रकारं दर्शयति । पुरोडाशांशौ द्वौ तदध उपरि चोपस्तृताभिघारिताज्याभ्यां चतुरवत्तत्वम् पुरोडाशस्योभयत आज्यकरणं प्रशंसति द्वे वाऽइति । सर्वाप्याङ्गतिः सोमाज्यभेदेन द्विविधा तत्र सोमस्य स्वरूपेणाङ्गतित्वादाज्यापेक्षैव नास्ति अवशिष्टौ हविर्यज्ञपशुयज्ञावाज्याङ्गतिकौ भवितव्यौ ॥१०॥ अनुवाक्यायाज्ययोः क्रमेण देवताह्वानहविःप्रदानसाधनत्वं वक्ष्यते आह्वातव्यानां देवानां द्युलोकसंबन्धात्तयोः क्रमेण द्युम्वात्मकता तयोः स्त्रीलिङ्गत्वाद्द्वन्द्वे वषट्कारस्य पुल्लिङ्गत्वात्सह मिथुनतास्ति ॥११॥ पुरोऽनुवाक्यादीनां द्युत्वात्मकताभिधानस्य प्रयोजनमाह । तयोः समनन्तरं वषट्कुर्यात् । वौषडित्युच्चारणकाले वा समनन्तरं वा प्रदानमस्तु सर्वथा वषट्कारात्प्राक् न भुञ्जयात् ॥१२॥ प्रदानस्य वषट्कारानन्तरत्वं प्रकारान्तरेणोपपादयति तत्पात्रोद्धारपूर्वकप्रदानमिव भवति । उक्तविपरीत्ये दोषमाह । भूमौ निदग्धं प्रास्तं दुष्टत्वेनोपयोगाभावाद्दग्धम् । अमुया अनेन वषट्कारात्पूर्वकालहोमेन दग्धं स्यात् ॥१३॥ पुरोऽनुवाक्यायाज्ये गायत्रीत्रिष्टुभौ कर्तव्ये इति विधातुमाह । असौ द्युलोकः । अनुवाक्याया गायत्रीत्वे द्यावापृथिव्यावुभेऽअपि योजितवान्भवति ॥१५॥ अमुष्या अधि द्युलोकस्योपरि । एने द्यावापृथिव्यौ । तस्मात्सायुज्यादिमे सहाभ्यवहरतः द्यावापृथिवीभ्यां स्वाहेति सह प्रदानात् अथवा वृष्ट्यन्नयोः परस्परसापेक्षत्वात्सह भोगः ॥१६॥ अनुवाक्याया उच्चारणधर्ममाह । अङ्गयन्निव वर्णानालोडयन्निव शनैः अङ्गतिर्गत्यर्थः ॥ कार्यभेदं चाह अनुवाक्यया यष्टव्यदेवानाह्वयति याज्यया हविःप्रदानसाधनम् ॥१७॥ पुरस्तात् मन्त्रस्य पुरोभागे लक्षणं यष्टव्यदेवनाम (°वानाम AC.) [य]स्यां सा पुरोऽनुवाक्या । अमुष्या अधस्ताल्लक्ष्माणीव अधोभागे तेषां परिभ्रमणात् ॥१८॥ उक्तं पुरस्तादुपरिष्टाल्लक्ष्मत्वं विशिनष्टि । यस्या अनुवाक्यायाः प्रथमात्पदादग्निः प्रत्नेन सोम गोभिरित्यादिलक्षणां यष्टव्यदेवतां ब्रूयात्सैव समृद्धानुवाक्या याज्या तु सा समृद्धा यस्या उत्तमात्पदाद्ध्विङ्ग्य अग्ने चकृषऽइत्यादिकादभिहितायाः देवताया उपरि वषट्करोति ॥२०॥ याज्यानन्तरभाविनं वषट्कारं विभज्य विधाय प्रशंसति । वौगित्युच्चारणं कुर्यात् वौगित्येतदौकारस्थाने आकारे कृते वागिति भवति । तस्मादेवं वौषडिति